

Nieuwsbrief PSH GOR bij Covid-19

Nummer 13 (datum 30 juli 2020)

Landelijk coördinatieteam PSH GOR (ARQ/ Nivel/ cGM/ GGD GHOR NL)

Dit is de 13e nieuwsbrief over PSH en GOR bij de Coronacrisis, waarmee we u op de hoogte houden van ontwikkelingen rond PSH en GOR. Tijdens de vakantieperiode (week 28 t/m 35) zal de nieuwsbrief onregelmatig verschijnen, afhankelijk van de te delen informatie. Naar verwachting komt de volgende nieuwsbrief op 4 september uit.

Nieuwe producten en informatie PSH

Update IVC

We werken momenteel aan een nieuwe structuur van de [website](#) van het Informatie en Verwijscentrum mentale gezondheid COVID-19. Dit zal ervoor zorgen dat er meer gewerkt wordt vanuit de behoeften van de bezoeker. De teksten worden meer gebundeld en ingekort. Vanwege deze structurele aanpassing laten sommige onderwerpen even op zich wachten zodat ze meteen in de nieuwe structuur toegevoegd zullen worden. Bij vragen, opmerkingen of toevoegingen op het IVC, kan je ons altijd mailen op ivccovid19@arq.org

Herdenken tijdens of naar aanleiding van COVID-19

Bij het schrijven van de vorige nieuwsbrief stond er nog geen nationale herdenking naar aanleiding van COVID-19 gepland. Ondertussen is bekend gemaakt dat dit wel zal plaatsvinden in het najaar. De herdenkingsdag zal met name een lokale invulling krijgen. Niet alleen het herdenken van de doden en de impact op de nabestaanden staat centraal, maar ook de impact van COVID-19 in brede zin. Zoals Rutte in de persconferentie aangaf is de herdenking ook bedoeld om te 'erkennen dat het voor veel mensen emotioneel zwaar is geweest'. ARQ is betrokken bij de organisatie van de herdenking.

Bij ARQ is er veel kennis over hoe je een herdenking kunt organiseren. Zie ook [de toolkit herdenking organiseren](#). Ook op het gebied van online herdenken is ondertussen de nodige ervaring opgedaan. Bij vragen hierover kun je contact opnemen met impact@arq.org.

Platform Stress de Baas

Stichting IZZ, ledenorganisatie PGGM&CO en PFZW starten het Platform Stress de Baas. Het platform is speciaal voor werkgevers en werknemers in de zorg en helpt organisaties bij goed werkgeverschap. Het platform wordt voorzien van hun specialistische kennis over werken onder stressvolle omstandigheden zoals tijdens de coronacrisis. Hiervoor wordt samengewerkt met Defensie (de Militaire GGZ), het Defensie programma Duurzaam Gezond Inzetbaar en ARQ IVP.

www.izz.nl/stressdebaas (voor werkgevers in de zorg)

www.pggmenco.nl/stressdebaas (voor zorgprofessionals)

Impact van sociale isolatie op mensen met psychische kwetsbaarheid

Voor mensen met een psychische kwetsbaarheid zijn structuur, 'echt' contact met anderen en maatschappelijke inbedding van groot belang om het hoofd boven water te houden. In tijden van sociale isolatie nog meer dan anders. De veerkracht in de populatie is groot, maar de coronacrisis plaatste wel het vergrootglas op het ontbreken van de randvoorwaarden voor een goede kwaliteit van leven voor mensen met ernstig psychische aandoeningen. Dit

blijkt uit een deelonderzoek dat Trimbos tussen april en juli uitvoerde naar [de impact van sociale isolatie op mensen met een psychische kwetsbaarheid](#).

Impact van sociale isolatie op mensen die dakloos zijn

Door de coronacrisis werden veel - maar niet alle - dakloze mensen (tijdelijk) voorzien van onderdak. Voor daklozen betekende dit een aanzienlijke verbetering van hun situatie. Dit blijkt uit een deelonderzoek dat Trimbos tussen april en juli uitvoerde. Sinds 1 juli wordt de extra noodopvang weer afgebouwd. De coronacrisis benadrukte het belang van het hebben van een eigen (vaste) plek als basis voor herstel en verbetering van gezondheid, welzijn en sociale inclusie. Het is belangrijk om dit vast te houden ook nu de coronamaatregelen worden versoepeld. Resultaten zijn te lezen in deelonderzoek naar [de impact van sociale isolatie op mensen die dakloos zijn](#).

Verwachte gevolgen corona op psychische gezondheid

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) bevestigt met de publicatie [Verwachte gevolgen van corona voor de psychische gezondheid](#) wat veel mensen al aanvoelden: de coronapandemie heeft niet alleen gevolgen voor de fysieke gezondheid en de economie, maar waarschijnlijk ook een grote impact op de psychische gezondheid. Om de gevolgen hiervan te beperken, adviseert het SCP risicogroepen te monitoren en te zorgen voor voldoende capaciteit en passende laagdrempelige hulp in de geestelijke gezondheidszorg. Het SCP verwijst in de publicatie ook naar [het paper van de Nederlandse ggz met de inzet voor de verkiezingsprogramma's en de contourennota](#).

Kwetsbare groepen lopen grootste risico op werkverlies en armoede

Het Sociaal en Cultureel Planbureau publiceert het rapport [Verwachte gevolgen van corona voor scholing, werk en armoede](#).

Positie mantelzorgers verdient meer aandacht bij mogelijke tweede coronagolf

Houd bij een mogelijke tweede coronagolf rekening met mantelzorgers. Als bijvoorbeeld de thuiszorg of dagbesteding wordt afgeschaald of stopgezet neemt de kans op overbelasting van mantelzorgers toe. Dit adviseert het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in haar publicatie [Beleidssignalement maatschappelijke gevolgen coronamaatregelen Mantelzorgers](#).

Oproep tot dialoog

“De maatschappelijke discussie over de voor- en nadelen van maatregelen polariseert: de perspectieven worden in de media veelal tegenover elkaar geplaatst, er wordt gedemonstreerd, de Staat wordt gedaagd.” [Lees de oproep tot meer dialoog in deze blog](#) van IFV collega's Marleen Kraaij – Dirkwager, Ashis Brahma en Menno van Duin.

Nieuwe producten en informatie GOR

Voorstel voor Brede monitor fysieke en mentale gezondheidseffecten van COVID-19

Tijdens de laatste bijeenkomst van de Directeuren Publieke Gezondheid van de GGD heeft het coördinatieteam PSH GOR een presentatie verzorgd. In de nabespreking zijn ideeën uitgewisseld over de mogelijkheid om een brede monitor van de fysieke en mentale gezondheidseffecten van COVID-19 op te zetten vanuit de lokale GGD'en en de partners van PSH GOR (RIVM, Nivel, ARQ en GGD GHOR Nederland), IFV, LOT-C en relevante onderzoeksgroepen. Op 1 juli jl. hebben de twee DPG'en (Karin Eeken en Moniek Pieters) met het coördinatieteam PSH GOR verder gepraat naar aanleiding van een eerste opzet. Nannah Tak (GGD GHOR Nederland) en Gerard Molleman (GGD Gelderland Zuid) waren daar ook voor uitgenodigd om de verbinding direct te kunnen leggen met de komende Gezondheidsmonitor Volwassenen & Ouderen en de lopende panel-onderzoeken. Komende weken wordt verder gewerkt aan een voorstel dat na de vakantie aan minister De Jonge zal worden voorgelegd. De ambitie is om een degelijk plan te maken om de gevolgen van COVID-19 de komende 5 jaar systematisch te volgen. Naast Nannah en Gerard is ook een epidemioloog van een GGD gevraagd om mee te denken.

Gezondheidsverschillen nemen toe door coronacrisis

De coronacrisis leidt tot een grotere kloof tussen arm en rijk. Met als gevolg dat ook de sociaaleconomische en etnische gezondheidsverschillen tussen arm en rijk verder kunnen toenemen. Patricia Heijdenrijk, Leon Noorlander en hoogleraar Gezondheidsverschillen Maria van den Muijsenberg schreven [een pleidooi](#) op de website van Pharos over wat er nu moet gebeuren.

Resultaten landelijk panelonderzoek vijfde ronde

In lijn met de versoepelingen rapporteren deelnemers aan de [vijfde ronde van het panelonderzoek](#) meer sociale contacten en neemt het sociaal en mentaal welzijn toe. Daarnaast sporten en bewegen mensen wat meer. Dat zijn positieve ontwikkelingen. In ronde vijf zien we echter ook dat meer mensen COVID-19 als ernstig ervaren en een tweede golf (zeer) waarschijnlijk achten. De cijfers zijn verzameld in de week vóór de toename in infecties.

Ook interessant: de [integrale samenvatting](#) over de onderzoeksresultaten van ronde één tot en met vijf.

Interessante producten algemeen

Kennisintegratie COVID-gerelateerd onderzoek op het gebied van preventie, zorg en maatschappij

VWS heeft het RIVM gevraagd om de resultaten uit COVID gerelateerde onderzoeken op het terrein van preventie & zorg en brede maatschappelijke vraagstukken samenvattend in kort cyclische rapportages te bundelen, en duiding te geven aan de onderzoeksresultaten. Om de paar weken wordt een overzicht gepresenteerd van de nieuwste inzichten, 23 juli verscheen de vijfde rapportage. Deze kennisintegratie komt tot stand in nauwe samenwerking met ZonMw en VWS. Als je geïnteresseerd bent in de rapportages kun je contact opnemen met herma.vermeulen@rivm.nl.

Kernpunten uit het vijfde rapport Kennisintegratie:

- Mensen met wat voor kwetsbaarheid dan ook worden het zwaarst getroffen door de coronacrisis en de crisismaatregelen.
- De crisis lijkt verschillen tussen opleidingsniveaus te versterken, zowel met betrekking tot de studieresultaten als de baankansen.
- Voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte was tot nu toe weinig aandacht. De crisis heeft hun leven ingrijpend geraakt en de maatregelen om afstand te bewaren staan vaak haaks op de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben. Dit zorgt voor overbelaste situaties. Zowel acuut als voor de langere termijn heeft deze doelgroep veel aandacht nodig.
- De versoepelingen in de ouderenzorg zijn met blijdschap en dankbaarheid ontvangen. Bewoners leven weer op en hebben iets om naar uit te zien. De versoepelingen brengen echter ook veel organisatie- en werkdruk met zich mee en angst voor besmetting.
- Mantelzorgers hebben een zware tijd achter de rug en zijn er nog niet. Hun ervaringen zijn waardevol om mee te nemen bij een eventuele tweede golf om te voorkomen dat ze uitvallen. De lessen van deze crisis zijn ook cruciaal voor de duurzame inzetbaarheid van mantelzorgers in de toekomst, waarin de zorgvraag het zorgaanbod steeds meer gaat overstijgen.

Webinar over jongeren in de 1,5 meter samenleving

Op 9 juli organiseerde de Corona Gedragsunit het [webinar](#) 'Jongeren in de 1,5m samenleving. Van crisis naar herstel'. Ruim 100 mensen deden hieraan mee: wetenschappers, beleidsmakers, professionals en jongeren. In een afwisselend programma hebben we gepraat over waar jongeren tegenaan lopen, welke oplossingen ze bedenken en welke behoeften ze hebben.

ZonMW projecten

Binnen het [COVID-19 Programma van ZonMW](#) zijn inmiddels 40 projecten gehonoreerd. Vanuit dit programma start onderzoek dat zich richt op de effecten van en de maatregelen tegen de coronapandemie. Het COVID-19 Programma heeft drie aandachtsgebieden:

- Voorspellende diagnostiek en behandeling
- Zorg en preventie
- Maatschappelijke dynamiek

Binnen aandachtsgebied 2 'Zorg en preventie' richten projecten zich op de organisatie van de zorg en kwetsbare burgers.

Daarnaast zijn er ook nog 54 projecten gestart met financiering uit de [subsidieregeling 'Wetenschap voor de praktijk'](#) van ZonMW.

Resultaat korte evaluatie nieuwsbrief PSH GOR bij COVID-19

In de vorige editie van de nieuwsbrief vroegen we u een korte vragenlijst in te vullen zodat wij de nieuwsbrief kunnen aanpassen op uw wensen. We hebben 27 reacties ontvangen, daarvan waren er 17 ingevuld door mensen werkzaam in PSH, vier GOR, drie onderzoek publieke gezondheid, één persoon werkzaam in het vakgebied communicatie, twee personen 'anders'. De nieuwsbrief wordt goed gewaardeerd, de meeste respondenten geven een 8, een aantal een 7 en er was zelfs een 10 bij! Op de vraag over de gewenste frequentie was er een gelijke stand tussen 'eens per twee weken, onafhankelijk van de hoeveelheid nieuws' en 'onregelmatig, afhankelijk van de hoeveelheid nieuws'. Na de vakantieperiode zullen we beslissen hoe we verder gaan met de nieuwsbrief.

Eerdere nieuwsbrieven

Voorgaande edities van de nieuwsbrief PSH GOR zijn te vinden onderaan de website van ARQ Kenniscentrum Impact.

Heeft u deze nieuwsbrief doorgestuurd gekregen van een collega en wilt u hem ook zelf graag ontvangen? Dat kan. Stuur een mail naar cGM@rivm.nl.

De nieuwsbrief is bedoeld voor medewerkers van GGD, GHOR en Veiligheidsregio.

Contactgegevens

GGD'en kunnen met vragen of ondersteuningsbehoeften aankloppen bij het coördinatieteam.

Vragen per telefoon:

- PSH-vragen: 06-19915553 (ARQ Kenniscentrum Impact)
- GOR-vragen: 06-51617555 (Martine Mulder)

Vragen per e-mail:

- Vragen over PSH en GOR kunnen per e-mail gesteld worden aan cGM@rivm.nl
- Vragen, opmerkingen of aanvullingen met betrekking tot het IVC kunnen per e-mail gesteld worden aan ivccovid19@arg.org

De leden van het coördinatieteam zijn: Sjef Timmermans en Maaïke van den Biggelaar (GGD GHOR Nederland), Wera van Hoof, Charlie Steen, Noor Jansen (ARQ), Michel Dückers (Nivel/ARQ), Martine Mulder (cGM/GGD ZW), Femke de Zwart, Annemiek van Overveld, Jantien Noorda, Jannie van der Helm, Annelike Dusseldorp, Diane Houweling, Loes Lanting (RIVM/cGM).